

Rajský ostrov

uprostřed bolesti

*Zuzana
Muchová*

*Miluše
Piatková*

Zuzana Muchová,
Miluše Piatková

RAJSKÝ OSTROV UPROSTŘED BOLESTI

JAK TO VŠECHNO ZAČALO

Tato sbírka příběhů se začala rodit zcela nenápadně u mě v práci.

S paní Miluškou jsme se potkaly v domově seniorů. My, dvě rozličné ženy jsme v domě, kde je víc smutku, než radosti, našly víc než společnou řeč.

Dvě docela jiné ženy. Jedna starší, druhá mladší. Jedna by mohla být matka, druhá dcera. Jedna v postavení závislém na pomoci, druhá v úloze pomáhající. A čím více jsme se znaly, tím více jsme přicházely na to, kolik toho máme společného. A že v mnohém je náš osud podobný.

Paní mi navrhla vzájemné tykání, ale to jsem po zralé úvaze odmítla s tím, ať mi tyká jen ona. Posléze jsem se stala jejím klíčovým pracovníkem. To obnášelo, více se jí věnovat, ale také dohlédnout, aby si stanovila nějaký úkol, cíl, kterého by chtěla dosáhnout a pracovat na tom. Potíž byla v tom, že Miluška pořád nemohla přijít na to, čeho by chtěla ještě dosáhnout. Urputně jsme nad tím přemýšlely, ale jaksi nás nic nenapadalo. A tak jsme si řekly, že tomu dáme čas.

Zatím jsme si tedy jenom tak povídaly, když jsem si našla chvilku a většinou se smíchem. Často jsme si dělaly ze všeho legraci. Líbilo se mi na ní, že přes obrovské zdravotní potíže, které měla už od dětství, neztratila humor. Totéž říkala ona mně. Shodně jsme konstatovaly, že

jsme si na své neduhy zvykly a nakonec se s nimi tak nějak skamarádily. Co nám jiného zbývalo?

„Pravil mi tuhle doktor na sonu, jestli se mi nezdá, že mám na jednu ženu těch nemocí trochu moc,“ říkala jsem jednou paní Miluše v koupelně, když jsem jí myla záda.

„A já mu na to odpověděla: Pane doktore, vždyť já ještě nejsem tak stará. Snad přece neumírám. Těch nemocí bude ještě daleko víc.“

„Zuzanko, ty jsi stejná, jako já,“ řekla Miluška. „Hlavně že neztrácíš humor.“

„To mi ten doktor řekl taky. A nakonec jsme se tomu oba od srdce zasmáli.“

Jindy mě rozesmála zase paní tím, jak prohlásila: „Já jsem za celý život tak přepráškováná, že mám určitě v krvi samou chemikálii. Já kdybych plivla na zem tadyhle na tu dlažbu, tak tam udělám díru.“

Takže co se týče chorob, měly jsme k jejich existenci tak nějak podobný přístup, který si myslím byl ten nejsprávnější, abychom s tím mohly žít. Navzájem jsme si sice jen tak občas a mimoděk sdělovaly, co máme za sebou, když na to přišla řeč, ale bez toho tónu ublíženosti a naříkavosti, nebo jak to jinak nazvat. Braly jsme to jako fakt, který nám zkrátka osud nadělil. To jsme měly společné.

Zjistily jsme také, že obě jsme narozené začátkem února, i když já o třicet let později.

Paní Miluška se narodila v roce 1930 doma v Praze za dost dramatických okolností skoro uškrcená na pupeční šňůře. Hned od okamžiku zrození byla bita, jak žito. Tedy abyste to správně

pochopti, tímto drastickým a krutým způsobem ji křísili k životu, až se dostavil úspěch v podobě hlasitého protestu a spílání novorozeněte všem okolo sebe, zatímco vyděšený bratr se vedle v pokoji modlil k panence Marii.

Já jsem se narodila také za dost dramatických okolností v nemocnici v Šumperku, kde moje maminka po týdnu porodních bolestí musela podstoupit císařský řez. Vždycky říkala, že rodila od čtvrtka do čtvrtka. Přišla jsem na svět v osmém měsíci, malinká, avšak po čtyřech týdnech strávených v inkubátoru se ze mě stal cvalík, neustále křičící hlady.

Miluška strávila dětství na Žižkově v Praze v tehdy moderním činžáku.

Já jsem žila až do dospělosti v rodinném domku v obci Velké Losiny na Moravě.

To byl ten zásadní rozdíl mezi námi. Jedna celý život ve velkoměstě, druhá na vesnici. I příběhy prožité v dětství byly tak jiné. Ve skutečnosti jsme vlastně poznaly každá úplně rozdílný život. Avšak přístup k němu jsme měly podobný. A tak jsme si, pokud to dovolil čas, navzájem vyprávěly různé příhody i zážitky z těch dávných dob, kdy jsme ještě byly malé.

Zjistila jsem, že já se nemohu vytasit s ničím tak neobvyklým, jako Miluška a že jí v tomto nemohu konkurovat. Avšak prožívala jsem vše úplně jiným stylem, takovým, který ona nikdy nepoznala.

A tak jsme vzájemně objevovaly kouzla vyprávěnek.

„To by byla hezká kniha,“ vyhrkla jsem jednou náhle, když jsem vyslechla další z jejích úžasných příběhů. „Vždyť vy máte zážitky, to by jeden pohledal.“

„Nó, byla,“ zamyslela se paní Miluška. „Ale to by musel někdo napsat.“

„Já ji napíšu,“ reagovala jsem spontánně. „Vytkneme si to jako cíl.“

Posléze jsme se dohodly, že se budeme střídat, jednou bude vyprávět ona, podruhé já, až sestavíme mozaiku rozmanitých a pestrobarevných zážitků a příhod z raného dětství.

„Jistě chápeš, že nebudu zveřejňovat, co jsem zažívala v pubertě,“ řekla paní Miluška docela vážně.

A tak jsem si v tom pracovním chvatu začala krást občasné chvilky, abych mohla zaťukat na dveře jejího pokojíčku, posadit se tam ke stolu a vyprávět nebo zapisovat to, co mi paní nadiktovala. Dokonce i název knihy si vymyslela:

„Rajský ostrov uprostřed bolesti.“

V tom názvu bylo všechno. Protože v tom bezútěšném prožívání sklonku života, v prostředí mimo domov, si dokázala najít okamžiky, kdy byla opět dítětem. V tu chvíli plula na ostrůvku štěstí a temné vody kolem něj nevnímala.

Ponořte se tedy do našeho vyprávění.

Miluška

PRVNÍ DĚTSKÉ KRUČKY

Byly těžké. Jako tříměsíčnímu dítěti se mi udělal vřídek na zádech. V domě byl lékař, tak šla maminka v noci za ním. Pan doktor byl po pracovní době, a tudíž měl ve svém volně nárok být podnapilý. Prořízl vřídek, až mi hnis tekł po zádech a poslal maminku domů.

Druhý den jsem již měla dvojnásobnou otravu krve. Maminka mě odnesla k dětskému lékaři, jenž tuto otravu diagnostikoval a nedával naději na přežití. Asistovala mu manželka, která ho prosila, aby mi vřídky dále neprořezával a netrápil tak dítě, které tak jako tak do večera zemře.

Zoufalá maminka mě však chtěla zachránit, a tak mě bez kočárku nesla na ruce přes celou Prahu ze Žižkova do české dětské nemocnice na Karlově, kde mě okamžitě operovali.

Vřídky se mi poté dělaly dále a maminka se mnou stále jezdila do nemocnice, kde mi je čistili. Trvalo to půl roku a měla jsem jich celkem třicet šest. Byla jsem usměvavá holčička a už mě tam všichni vítali, ale jakmile jsem zahlédla bílý plášť, dala jsem se do křiku.

Pan profesor dětské kliniky řekl, že teď může pomoci už jen sluníčko. Tak jsme odjeli k dědečkovi, kde mě nechávali ležet rozbalenou na slunci a já se začala pomalu zotavovat.

Dodneška si lidé myslí, že jsem měla plané neštovice, protože těch třicet šest dolíků na zádech stále mám a vypadá to, že tam byly i stehy,

jak mi to prořezávali a snad i šili. Na levé ruce mám jizvičku jednu jedinou.

Po uzdravení díky sluníčku jsem nadále byla opět usměvavá holčička.

Zuzka
MOJE RODINA

Dětství jsem prožila v rodinném domku s rodiči a babičkou ve stínu své starší a průbojnější sestry. Dnes mi to připomíná povedené dcérky – Gabru a Málinku, dvě sestry z Valašska, o kterých tak krásně napsala několik úsměvných knížek spisovatelka Amálie Kutinová.

Gabra – to byl výbuch, přemíra energie, to byla holka krev a mlíko, která se s ničím nepárala, šla na věci přímo, přeprala všechny kluky a vždy vítězila. Málinka – to bylo jemné stvoření, často nemocné, citlivé a křehké. Má sestra byla jako Gabra, já jako ta Málinka.

S naší výchovou hodně pomáhala slovenská babička – starká, jak jsme jí říkali. Malinká, drobná, nebojácná stařenka. Měla deset dětí, tři umřely ještě v peřince a zůstalo sedm žijících. Jeden z nich pak padl mladý ve válce, když před Němci kryl ústup partyzánů. Moje maminka byla nejmladší a vzala si babičku z rodné vísky Dolná Lehota v Nízkých Tatrách do své nové rodiny na Moravu, kam si ji tatínek po svatbě odvedl. Tak už to v životě někdy chodí.

Starká byla takový dobrý duch rodiny a opečovávala nás. Hodně jsme mluvili doma slovensky. Později ve škole, když jsme měli v první třídě náboženství, jsem si musela modlitbičky v mysli přetvořit do češtiny. Měla jsem to zkrátka od babičky zažité jinak. Myslím ale, že

to vůbec nebylo na škodu a nikterak mi to nečinilo potíže, naopak. Do dneška je mi jedno, jestli je text psaný česky nebo slovensky a stává se, že si ani neuvědomím, v kterém jazyce čtu.

Miluška

MOJE PRVNÍ DOVOLENÁ

A život šel dál, někdy tiše, někdy méně tiše, protože jsem byla děťátko věčně nemocné. Ale radostí jsem si užila také dost. Byla jsem chvílkami velmi šťastná na svém rodném Žižkově, který mě v mých vzpomínkách dodnes drží na nohou, když je mi zle.

Jednoho krásného léta jsem čekala, že zase pojedeme v létě k dědečkovi a babičce do rodných Čelákovic. Ale rodiče mě překvapili.

Řekli mi: „Miluško, pojedeš do hor.“

U mě hora byl žižkovský kopec, protože byl na malou holčičku vysoký. Tak jsem si představovala, že pojedeme někam, kde bude spousta žižkovských kopců a já se tam do sytosti vydovádím. Byla jsem ráda, že jede taky Lolo, můj o deset let starší bratr, protože rodiče mě měli sice rádi, ale nedovedla jsem si představit, že by se mnou hráli takové vzrušující hry, jako jsou kuličky a podobně.

Tentokrát mi bylo řečeno, že nepojedeme autíčkem (jak nás vozíval žižkovský řezník do Čelákovic), ale vlakem, který jsem také znala. A že pojedeme hodně, hodně dlouho. Rodiče se mnou a s batohama, protože já na batohách ráda seděla a s bratrem, který se nemohl rozhodnout, jestli má být otráven nebo ne. Nakonec se rozhodl, že otráven nebude, protože tam jela ještě jedna rodina

z domu, která měla stejně starého chlapce a on aspoň bude mít s kým kamarádit. Trochu v mém malém mozku vrtalo, kde já budu mít kamaráda, protože rodiče byli dva, Lojzík s kamarádem taky dva a já byla sama. Ale maminka mi řekla, že tam bude holčiček, jéjéj, to budu koukat.

Když jsme dojeli, tak jsem opravdu koukala, protože tam byli samí kluci, všichni o hodně starší, než já a nechtěli se zabývat takovým mrnětem.

Byli jsme ubytovaní v pěkné vilce v Podkrkonoší. Nejkrásnější nade vše bylo, že ten rok byla taková úroda šneků, až nebylo kam šlápnout. A proto naše oblíbené hry byly závody šneků, kdy já jsem je klacíčkem postrkovala do řady, nesmělo být žádné vybočení, protože cíl byl jenom jeden. Samozřejmě, že svého favorita jsem nenápadně postrkovala klacíčkem také dopředu. Hochy to rozčilovalo, ale Láďa jim řekl: „Nechte ji, je malá, nemá rozum.“

To mi vadilo, neboť jsem měla takový dojem, že když jsem první a někdo je za mnou, mám rozumu až, až.

A pak jsem měla ještě jednoho kamaráda. Byl to brus na kosy, který se točil klikou, což mě náramně bavilo. Vydržela jsem tam prý i tři hodiny.

Také jiná zvířátka, než šneci se tam nacházela, a to slepýši, kterých tam bylo plno. Měla jsem je ráda až do chvíle, než můj drahý bratr řekl, abych je šla ukázat společnosti, která seděla na terase. Vítězoslavně jsem tam se slepýšem v každé ruce šla a byla jsem velmi překvapena, když se ozval strašný křik a veškeré dámy, celkem čtyři, k mému údivu najednou stály na stole.

Podávala jsem jednoho mamince a prosila ji, aby si ho pohladila, jak je hladkej. Maminka mi ale řekla, že pohladí mě, jen co sleze z toho stolu. Můj tatínek byl o to rozumnější, když jí řekl, že mě hladit nemusí, stačí, když za to pohladí Lojzíčka.

Tak mi byli moji miláckové nešetrně odebráni a shozeni z prvního patra, což mě přimělo k velkému bulení. „Zabili mi hádkové, zabili mi hádkové!“ prý jsem vykřikovala.

Pan Maruška, majitel vilky se přišel podívat, jaké vraždění se to děje v jeho domě. Uklidnil mě, že příště můžu mamince přinést těch slepýšů třeba deset, což ji vůbec nepotěšilo. A přesto jsem přes zadeček dostala.

To byl můj první zážitek, kdy jsem pochopila, že člověk nemá věřit mužům.

Zuzka

NAŠE VÝLETY PO OKOLÍ

My jsme na dovolené nejezdili. Za prvé to naše ani nenapadlo a za druhé nebyly finance. Tatínek samozřejmě pracoval, ale maminka byla dlouho, asi sedm let v domácnosti, často churavěla a pobývala v nemocnici. Peněz nebylo nikdy nazbyt. Naše babička – starká měla takový důchod, že almužna by snad byla větší. Muselo se proto šetřit, kde se dalo.

Tatínka mrzelo, že nám nemůže poskytnout víc než by chtěl, a tak se pro nás snažil vymýšlet alespoň nějaké kratší či delší výlety, to podle toho, co nám naše malé nožky dovolily. A někdy jsme vzali s sebou i babičku. Pamatuju si, jak jsme jednou takto všichni šli podél řeky Desné až k místu, kde jsme přešli po pěšince k hotelu Praděd uprostřed vsi. A jak nám tam tatínek koupil oběd. Měli jsme řízky a bramborový salát. Ten oběd v hotelu pro nás bylo něco tak vzácného, že nám ani nevadilo maso tvrdé jako podešev. A já, jak jsem se zuřivě snažila řízek rozkrojit, ten udělal najednou... frnk, a už byl pod stolem.

S ledovým klidem jsem se sklonila, popadla řízek, plácla na talíř a pokračovala v krájení.

Naše výlety po okolí vždycky stály za to. Třeba když jsme si na Pekařově přímo v lese z čerstvě nasbíraných hub uvařili guláš a vůbec

nám nevadilo, že v něm plavalo jehličí. Za tímto účelem tatínek nesl na zádech v batohu kastrol a jiné potřebné propriety.

Jídlo v přírodě mi chutnalo. Dokonce natolik, že sotva jsme vykročili z domu, už jsem prý měla hlad nebo žízeň. Taký si na to matně pamatuju.

Jednou jsme si udělali túru delší. Vyjeli jsme autobusem na Skřítek a šli jsme po Jeleních hřbetech přes Ztracené kameny a Jelení studánku. Mířili jsme na vrchol Mravenečník a odtud jsme chtěli sejít do Loučné. Sestřička chodila na hory s kamarády často a tak nás vedla, ale nemohli jsme trefit a jaksi jsme zabloudili. Sešli jsme ze správné cesty a ocitli jsme se v bludném kruhu. Aspoň nám to tak všem připadalo. Šli jsme totiž už nějakou dobu a tatínek začal být znepokojený.

„Tak se mi zdá, děvčata, že jsme zabloudili,“ vyslovil nakonec nahlas to, co mu už dávno v hlavě vrtalo.

Když jsme opět, asi už podruhé, přišli na stejné místo, začalo to být na pováženou. A to ještě ke všemu začala naříkat maminka: „Ach, ach! Já už dál nemůžu! Běžte sami. Já tady zůstanu. Sednu si na pařez a víc se nehnu!“

Tím tatínka ještě víc znervóznila, protože si nevěděl rady a teď ještě tohle. Upozornil maminku, že i když nemůže, musí. Ta zatnula zuby a dál jsme se plahočili neznámo kam. A nebylo to zrovna příjemné, pořád jsme nevěděli, kde jsme, vraceli jsme se...

Nakonec se nám přece jen podařilo dojít k Františkové myslivně, kde byl pan Růžička, ředitel lesů a tatínkův známý z Loučné nad Desnou, a ten nás nasměroval na tu správnou cestu.

Konečně jsme tedy věděli, že jdeme dobře a nastal prudký sešup z Mravenčíku dolů. A v tu chvíli začala maminka, která se do té doby jaksi držela, opět vzdychat a bědovat: „Ach jo! Moje kolena. Já už dál nepůjdu! Nechte mě tady umřít.“ A tak podobně.

„Měj rozum, mamičko,“ zlobil se tatínek. „Přece tě tu nenecháme!“

Ale mamička hořekovala čím dál tím víc. Ani se jí nedivím, když jí při každém kroku, jak říkala, píchlo v jednom nebo druhém kolenu, jako by jí tam někdo zabodával ostrý předmět. Muselo to tedy být hrozné a není divu, že takto vyváděla. Bylo nám jí líto, ale nikterak jsme jí nemohli pomoci. Tatínek se střídavě zlobil a střídavě ji litoval a utěšoval, až se nám za doprovodu jejího vzdychání, bědování a z naší strany uklidňování, konečně podařilo doplahočit dolů. To byla obrovská úleva, protože poslouchat rodičku, která trpí, chce umřít a už se s námi pomalu loučí, nebylo dvakrát příjemné.

Nyní konečně na chvíli zmlkla, protože se jí kolena při chůzi po rovince trošku uklidnila. A nás nikdy nenapadlo, jak se nám bude líbit Loučná nad Desnou, když do ní dolezeme odkudsi z jiné strany, než bývá normálně obvyklé.

Okamžitě jsme zapadli do hospůdky a tam tatínek vrazil do maminky asi dvě štamprličky. Takže se potom konečně vzchopila a dokonce i rozveselila. Když jsme po nějaké době vyšli ven a mířili na vlakové nádraží, už nevzdychala, a tak jsme nakonec dojeli v pořádku domů.

Byl to tedy nakonec hezký výlet a já dodnes živě vidím, jak jsme podruhé přišli na stejné místo a jak nás to znepokojilo. Ale to, jak

maminka chtěla na horách umřít, mi utkvělo v paměti z celého výletu
nejvíc a nikdy na to v životě nezapomenu.

Miluška

TAK HURÁ! JEDEME DO HOR.

Když mi naši oznámili, že jedeme do hor, byla jsem k tomu tak trochu nedůvěřivá, protože ty kopce, co se přede mnou tyčily, se mi zdály přeci jenom velké. Tatínek mě ujistil, že mě vezme na opici, čímž myslel na batoh a na záda. Chudák tatínek.

Ráno jsme vyšli a tatínek zjistil u pána, s kterým jsme šli, že by bylo nejlepší projít nějaká bažinatá údolí. Bratr skepticky prohlásil, že batoh, mě, sebe a otce žádné prkno v bažinách neudrží. Při vzájemném dohadování jsme došli až do Labské boudy. Tam jsme se naposledy, jak bratr konstatoval, v klidu a pořádně naobědvali, protože nevěřil v náš návrat, a Jožina z bažin ještě neznal.

Při obědě jsem se velice zalíbila paní hostinské, která našim navrhla, aby šli beze mě a nechali mě tam, protože se tudy stejně budou vracet. Rodičům se to nakonec zalíbilo, protože viděli, jak visím na krku bernardýnovi a pokouším se mu vrazit hlavu do krku po způsobu cirkusových drezérů. Musím po hříchu přiznat, že mi bylo vcelku jedno, jestli naši i s bratrem odejdou, protože se mi zdálo, že rodiče znám lépe než psa.

Po mnoha různých výhružkách, které jsem nebrala na vědomí, co se mi všechno stane, naši váhavě odešli a já hrdě vyjela z chaty sedíc na bernardýnovi. Psovi to naprosto nevadilo, protože byl skutečně

mohutný. Mně naopak vadilo, že nemám širší rozkrok, ale udržela jsem se a svolala tím mírné sročení všech lidí, co se okolo nacházeli.

Paní hostinská využivši situace se čile vrhla ke stánku s pohledy a upomínkovými předměty, jako štítky na hole apod. Sundala mě ze psa, stejně mě už bolely nožičky. Pes neříkal vůbec nic.

Postavila mě na židli a řekla: „Miluško, budeš prodávat pohledy.“

Lidé chtěli každý jeden, nanejvýš dva, ale ať chtěli nebo ne, každý jich dostal šest, ačkoliv jsem neuměla počítat. Avšak uměla jsem rozeznat, že je na každém něco jiného. Zpočátku mručeli, ale nakonec si je všechny koupili a to i se štítkem na hůl, ačkoliv někteří žádné hole neměli, protože viděli, že neustoupím. A tímto počínáním mi krásně uteklo odpoledne. Dostala jsem dobrou svačinu, která se skládala z uzenin, protože jsem sladké nejedla.

Skončilo to tím, že naši vřele poděkovali paní hostinské a ta vřele poděkovala jim, protože tolik neprodala ani za celý týden. A tak prosila naše, jestli by mě tam mohli aspoň na několik dní nechat, což bylo samozřejmě zamítnuto. Avšak se slovy, že kdykoliv bude ve finanční nouzi, ať napíše, a oni mně zapůjčí, prý za přespání a jídlo. Když ale paní hostinská uviděla, co bratr sní, říkáje tomu svačinka, trochu ochladla.

Tak se ve mně ve dvou letech probudil obchodní duch. A to byl můj první krok do světa businessu.

Zuzka

VÝLET NA RAMZOVOU

Kdybychom při naší túře po Jeleních hřebetech pokračovali dál až na Praděd, nejvyšší horu Jeseníků, a tam se vydali dolů, přišli bychom na Červenohorské sedlo. Odsud by se dalo vyjít na Vřesovou studánku, poté Šerák, a pak z kopečka bychom došli na Ramzovou. Jenomže to by si mohli dovolit jen zdatní jedinci a kdoví, jak dlouho by šli.

Ramzovské sedlo je hranicí mezi Rychlebskými horami a Hrubým Jeseníkem.

My jsme tam měli babičku, tatínkovu maminku. Říkali jsme jí Ramzovečka. Bydlela v domku naproti vlakovému nádraží, kde byly dva byty pro zaměstnance drah. Babička si tehdy našla mladšího druhu, kterého si později vzala, a tak jsme měli nevlastního dědu. Dělal na dráze a kouřil tmavé doutníky, které nám všem strašně smrděly.

Ale u babičky bylo dětem dobře. Mívala tam svá vnoučata celé prázdniny. Moje sestra Helenka se brzy naučila jezdit na Ramzovou vlakem sama. A to bylo co říct, protože musela v Šumperku přestupovat. Cesta vlakem byla vlastně taková oklika. A tak se někdy tatínek vypravil za svou maminkou na motorce podstatně kratší cestou.

„Zuzanko, pojeděš se mnou na návštěvu k babičce Ramzovečce,“ řekl mi jednoho dne a já jsem se zatetelila radostí. Tak daleko a na